

GAZDASÁGI
VERSENYHIVATAL

Kikényszeríthető etikai szabályozással segítene az agráriumon a versenyhivatal

Célszerűbb lenne visszavonni az élelmiszer termékpálya törvényt és helyette kikényszeríthető etikai szabályokat bevezetni a beszállítók és a kereskedők közötti aszimmetrikus üzleti viszonyok rendezése érdekében – ajánlja a Gazdasági Versenyhivatal (GVH). A hatóság az Országgyűlés mezőgazdasági bizottságának küldött tanulmányára építve javaslatokat fogalmazott meg a cél elérése érdekében.

Sólyom László köztársasági elnök megfontolásra visszaküldte az Országgyűlésnek a **mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek vonatkozásában a beszállítókkal szemben alkalmazott tisztességtelen forgalmazói magatartás tilalmáról** szóló törvényt. Sajtóhírek szerint új törvény készül e témakörben, ezért a GVH – segítő a jogszabályalkotó képviselők munkáját – tanulmányt készített arról, hogyan lehetne orvosolni az élelmiszergazdaság és a kereskedelem között meglévő problémák egy részét.

A GVH tanulmánya leszögezi, hogy a kiskereskedelmi vállalatok közül **a nagyméretű kereskedelmi láncok erősen aszimmetrikus alkuerővel rendelkeznek beszállítókkal szemben, ám a kiskereskedők egyike sincs erőfölényes helyzetben Magyarországon.** Az aszimmetrikus alkuehelyzet magyarázata, hogy egy adott termék értékesítése csupán minimális részét teszi ki a nagy áruválasztékot tartó kereskedelmi lánc forgalmának, ellenben az oda szállító kis- és közepes termelők árbevételének nagy hányadát veszélyezteti az esetleges „kilstázás”.

A gyengébben teljesítő vállalatok piaci részarányból, méretből, versenyképesség hiányból fakadó **hátrányainak döntő részét az állam nem tudja megszüntetni.** Még a szerződéses kapcsolatokra, egyes szerződéses rendelkezésekre fókuszáló bármely kiváló szabályozással sem – állítja a GVH. Ezt nem is szabad megcélozni, mert a fejlődés és alkalmazkodás motorja szűnne meg akkor, ha a gyengén teljesítő vállalatokat az állam mindig megkísérelné megmenteni, piacon tartani. A versengő piacokon a **kereskedők és beszállítóik közötti jövedelemosztzkodási vitákra a piaci mechanizmusok szoktak kielégítő válaszokat adni.**

A jog az eladók és vevők közötti árvitákba való beavatkozásoktól tartózkodik, s az állami ár- vagy jövedelem szabályozás a kielégítően versengő piacokon nem tartozik az elfogadott eszköztárba. Az állam a szerződéses jogban a gyengébb félnek többletvédelmet ad. Az ilyen szabályokkal a szerződések kiszámíthatóságát, átláthatóságát lehet növelni, de nem képesek a jövedelem eloszlásába beavatkozni, s arra közvetlenül hatni.

A GVH tanulmányra alapozott javaslatai:

1. A szerződéses kondíciók átláthatóságának, kiszámíthatóságának növelése,
2. Egyértelműen tisztességtelen feltételek alkalmazásának kizárása, a szerződéses, különösen fizetési biztosítékokról való lemondás kikényszerítésének tilalma.

3. A szerződéses felek közötti viták olyan fórumok elé terelése, melyek a hatóságoknál, a bíróságoknál gyorsabban, kisebb költséggel tudnak döntést hozni, s ezzel segíteni a helyzet gyorsabb rendezését.

Összességében a **GVH helyesebbnek tartaná, ha az előterjesztők visszavonnák a termékpálya törvényre tett javaslatukat.** Ehelyett határozatot hoznának arra, hogy a kormány mit tegyen, milyen szempontok alapján vizsgálja felül a kereskedelmi törvényt, s egy hatásvizsgálatot követően mikorra tegyen jelentést és javaslatot a törvény korrekációjára.

A célok elérésére a GVH több konkrét javaslatot is megfogalmaz:

1. A hatóság szerint, mivel a jelentős piaci, vevői erőre vonatkozó **szabályok már léteznek a kereskedelmi törvényben, ésszerű ott végrehajtani az indokolt módosításokat.** Nincs például akadálya annak, hogy a kereskedelmi törvény jelentős piaci erővel rendelkező vállalkozásokra vonatkozó szabályainak példálózó felsorolásai **kiegészítésre kerüljenek bizonyos rendelkezésekkel** (például: tilos az egyoldalúan előnyös kockázatmegosztást előíró feltételek alkalmazása, a költségek aránytalan áthárítása, a listára vagy árukészletbe való bekerülés után fizetendő díjak alkalmazása stb.)

2. Ugyancsak nincs akadálya annak, hogy a kereskedelmi törvényben a jelentős piaci erővel rendelkező kereskedők **etikai szabályzatára vonatkozó előírások kiegészüljenek különféle tartalmi és eljárásjogi minimum elvárásokkal.** Ebben az esetben nem a kereskedelmi törvényi példálózó visszaélő magatartásait kell feltétlenül kiegészíteni, hanem arra kell szabály, hogy minimálisan milyen feltételeknek feleljen meg az etikai szabály. Annak tartalma, eljárásrendje és az eljáró szervezete kialakításához véleményezési, illetve részvételi jogot lehet biztosítani a beszállítóknak.

3. A beszállítók és a kereskedők közötti szerződések átláthatóságának növelése érdekében **elő lehet írni a jelentős piaci erővel bíró kereskedőre vonatkozó sajátos tájékoztatási szabályokat** az általuk – különösen kizárólagos igénybevételi kötelezettséggel – nyújtott szolgáltatások tartalmi meghatározására, s azok maximális szolgáltatási díjtételeinek előzetes nyilvánosságra hozása tekintetében.

4. Durvább megoldás, ha a törvény **megtiltja mindazoknak a „nélkülözhetetlen szolgáltatásoknak” a külön beárazását,** amelyek nélkül a kereskedelem „szolgáltatásai” – beszállítóként – eleve nem is vehetők igénybe. Pl. tekintettel arra, hogy az üzletek, a számlázás, új üzletek nyitása, azok menedzselése, az áruátvétel, az üzletek fűtése, világítása, hűtést igénylő termékek hűtése stb. nélkül a kereskedelmi tevékenység, az áru forgalmazása jellemzően nem folytatható, ilyen címen ellenszolgáltatás felszámítását meg lehet tiltani.

Ha mégis külön törvény készül, akkor a GVH szerint **el kell kerülni a jogszabályok közti párhuzamosságokat, átfedéseket, ki kell küszöbölni az ellentmondásokat.** A külön törvény hatálya alól indokolt kivonni mind a kisméretű kereskedőket, mind pedig azokat a kereskedelmi láncokat, amelyek kizárólag kisméretű kereskedők összefogását szolgálják a kereskedelmi versenyben való fennmaradásuk, túlélésük érdekében.

Célszerű megalapozott törvényes háttérrel biztosítani az etikai szabályozáshoz, hogy a vállalatok közötti vitás kérdések nagyobb részben a felek között rendeződjenek. **Az állam csak a végső esetben avatkozzon be hatósági úton az egyedi vitákba.** Célszerű fenntartani az etikai szabályalkotás és szabályérvényesítés GVH általi kontrollját is.

Budapest, 2009. szeptember 29.

Gazdasági Versenyhivatal
Kommunikációs Csoport

További információ:

Mihálovits András

Gazdasági Versenyhivatal

cím: 1054 Budapest, V. ker. Alkotmány u.5.

levél: 1245 Budapest, 5. Pf. 1036

tel: +36-30 618-6618

email: Mihalovits.Andras@gvh.hu

<http://www.gvh.hu>